

24.9.2026

Lausunto loppuraportista Tekoäly ja tekijänoikeus: Vastuullinen tekoälyn kehittäminen ja käyttö

Lausuntopyyntö: VN/7020/2024-OKM-103

Suomen Taiteilijaseuran lausunto

Kannatatko Luova ryhmän ehdotuksia? Voitko ehdottaa niille tärkeysjärjestystä?

Kiitämme mahdollisuudesta lausua asiassa.

Kannatamme Luova ryhmän ehdotuksia. Pidämme erityisen tärkeänä sitä, että tekoälyn kehittämistä ja käyttöönottoa tarkastellaan myös luovan työn tekijöiden toimeentulon, oikeuksien ja neuvotteluaseman näkökulmasta. Luova ryhmä on perustellusti nostanut esiin sekä tekoälyn mahdollisuudet luovassa työssä että riskin siitä, että tekoälyn kehitys heikentää luovan työn taloudellisia toimintaedellytyksiä.

Ehdotuksista tärkeitä ovat seuraavat huomiot:

- Luovan työn tekijöiden neuvotteluaseman ja oikeuksien vahvistaminen sekä kohtuullisen korvauksen varmistaminen.

Tämä on muiden toimenpiteiden perusta. Yksittäisellä taiteilijalla ei yleensä ole samanlaisia teknisiä, taloudellisia tai juridisia resursseja kuin kansainvälisellä teknologiayrityksellä. Siksi pelkkä muodollinen oikeus kieltää tai sallia teosten käyttö ei riitä, jos taiteilijalla ei ole tosiasiallista mahdollisuutta selvittää teostensa käyttöä tai valvoa oikeuksiaan.

- Ihmisen tekemän luovan työn aseman vahvistaminen tekoälysisällön määrän kasvaessa.

AI-generoidun sisällön määrän kasvu ei saa johtaa tilanteeseen, jossa ihmisen tekemän taiteen arvo, näkyvyys ja kysyntä heikkenevät samalla kun nopeasti tuotetun tekoälysisällön määrä kasvaa.

- Toimivien lisensointiratkaisujen kehittäminen.

Tekoälyn koulutuksessa ja kehittämisessä tarvitaan toimivia tapoja, joilla oikeudenhaltijat voivat päättää teostensa käytöstä ja saada käytöstä asianmukaisen korvauksen.

- Koulutusmateriaalien läpinäkyvyys ja oikeuksien käytännön valvottavuus.

Oikeudenhaltijalla tulee olla riittävät mahdollisuudet selvittää, onko hänen teoksiaan käytetty tekoälyjärjestelmän kehittämisessä. Tämä edellyttää toimivaa metadataa, tunnisteita, dokumentaatiota ja jäljitettävyyttä.

Tekoälyn käyttötaitojen rinnalla tarvitaan ymmärrystä tekijänoikeuksista, lisensoinnista, oikeuksien pidättämisestä ja siitä, miten tekoäly vaikuttaa luovan työn taloudellisiin ja ammatillisiin edellytyksiin. Teknologiaryhmä korostaa tekoälylukutaidon kuuluvan kaikille toimijoille, myös kehittäjille, organisaatioille ja päättäjille.

Kannatatko Teknologiaryhmän ehdotuksia? Voitko ehdottaa niille tärkeysjärjestystä?

Suomen Taiteilijaseura yhtyy Kuvaston esittämiin kantoihin ja perusteluihin.

Kannatatko Juridiikkaryhmän ehdotuksia? Voitko ehdottaa niille tärkeysjärjestystä?

Kannatamme Juridiikkaryhmän keskeisiä ehdotuksia ja pidämme tärkeänä erityisesti niitä kohtia, joista pienryhmässä oli laaja yhteinen näkemys.

Kannatamme erityisesti seuraavia ehdotuksia:

- Koulutusaineiston laillinen alkuperä ja oikeusperusta sekä asiallinen korvaus

Tekoälyn koulutuksessa tulee käyttää laillisesti saatavilla olevaa aineistoa. Jos mikään tekijänoikeuden rajoitussäännös ei sovellu teosten käyttöön, tarvitaan oikeudenhaltijan lupa. Raportin mukaan näistä lähtökohdista vallitsi Juridiikka-ryhmässä laaja yhteinen näkemys. Kuvataiteen näkökulmasta on tärkeää, että myös oikeus korvauksesta oikeudenhaltijalle toteutuu tosiasiallisesti. Toimijoiden tulee tunnistaa ja kunnioittaa oikeudenhaltijoiden tekemiä oikeuksien varauksia (opt-out). Menettelyn tulee olla sellainen, että yksittäinen kuvataiteilija pystyy tekemään oikeuksien varauksen kohtuullisin resurssein ja että varaus välittyy luotettavasti myös teoksen myöhempiin käyttötapoihin. Oikeuksien varausten tekemiseen, tunnistamiseen ja välittämiseen tulee kehittää yhteiset ja yhteen toimivat tekniset käytännöt.

- Oikeudenhaltijoiden oikeuksien tosiasiallinen toteutuminen

Oikeuksien tulee olla käytännössä valvottavissa. Sääntelyn toimivuutta ei tulisi arvioida ainoastaan sen perusteella, onko oikeudenhaltijalle muodollisesti annettu kielto- tai lupaoikeus, vaan myös sen perusteella, pystyykö yksittäinen oikeudenhaltija tosiasiaassa selvittämään oikeuksiensa käytön ja puuttumaan väärinkäytöksiin.

- Koulutusaineiston riittävä läpinäkyvyys

Juridiikka-ryhmässä oli näkemyseroja siitä, kuinka yksityiskohtaista koulutusaineiston ilmoittamisen tulee olla, mutta läpinäkyvyyden merkityksestä oli laaja yhteisymmärrys.

Kuvataiteen näkökulmasta pidämme tärkeänä, että läpinäkyvyyden taso mahdollistaa myös yksittäisen taiteilijan oikeuksien käytännön valvonnan.

Muita huomioita vastuullisen tekoälyn kehittämisestä ja käytöstä

Kuvataiteilijoiden kannalta on keskeistä varmistaa, ettei tekoälykehityksen synnyttämä taloudellinen arvo perustu teosten hyödyntämiseen tavalla, jota taiteilija ei pysty käytännössä valvomaan tai josta hän ei saa asianmukaista korvausta. Pelkkä muodollinen oikeus sallia tai kieltää teosten käyttö ei riitä, jos taiteilijalla ei ole käytännön mahdollisuutta selvittää teostensa käyttöä tai valvoa oikeuksiaan. Yksittäisiltä taiteilijoilta ei voida edellyttää maailmanlaajuista seurantaa, tekoälykäyttöjen tunnistamista ja yksittäisten lisenssien neuvottelemista suurten teknologiayritysten kanssa.

Tekoälyn koulutuksessa käytettävien teosten hyödyntämisen tulee perustua asianmukaiseen oikeusperustaan, ja tekijänoikeuden rajoituksia sekä oikeudenhaltijoiden tekemiä oikeuksien varauksia tulee kunnioittaa. Oikeuksien varausten tulee myös toimia käytännössä ja seurata teosta, kun sitä kopioidaan tai saatetaan saataville muilla verkkosivuilla tai alustoilla. Yhdymme Kopioston näkemykseen tarpeesta kehittää toimivia lisensiointiratkaisuja osana Kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanoa.

Tekoälyn nopea ja edullinen visuaalisen sisällön tuotanto voi vaikuttaa kuvataiteilijoiden ansaintamahdollisuuksiin esimerkiksi tilaustöissä, kuvituksessa, graafisessa suunnittelussa ja taiteen kaupassa. Tavoitteena tulee olla toimintaympäristö, jossa tekoäly voi tukea luovaa työtä heikentämättä ammattimaisen taiteellisen työn taloudellisia edellytyksiä.